

KARTA KURSU
swtaczonarne/niestaczonarne

Nazwa	Procesy ludnościowe
Nazwa w j. ang.	Population studies

Koordynator	Dr Bogdan Więckiewicz	Zespół dydaktyczny
		Dr Bogdan Więckiewicz
Punktacja ECTS*	6	

Opis kursu (cele kształcenia)

Kurs stanowi wprowadzenie do demografii społecznej, do zagadnień znajdujących się na styku zainteresowań socjologii i demografii (z naciskiem na socjologiczną interpretację zdarzeń i procesów demograficznych). W trakcie zajęć omówione zostaną następujące kwestie: podstawy teoretyczne oraz metodologiczne demografii; struktury demograficzne (struktura ludności według cech biologicznych); rodzina i gospodarstwo domowe jako podmiot zachowań demograficznych (tworzenie, rozpad oraz rekonstrukcja rodzin); reprodukcja ludności i warunkujące ją procesy ruchu naturalnego; stan zdrowia, zachorowalność i śmiertelność; uwarunkowania i konsekwencje migracji wewnętrznych i międzynarodowych; prognozy populacyjne oraz relacje między środowiskiem naturalnym a wzrostem demograficznym. Nacisk położony jest na kwestie takie jak: starzenie się społeczeństw europejskich, procesy przemian rodzin i gospodarstw domowych oraz migracji międzynarodowych. W centrum analizy procesów demograficznych znajdzie się Polska, jednak ukazane zostaną także tendencje i różnicowania globalne. Studenci uzyskują wiedzę na temat głównych pojęć oraz metod stosowanych na gruncie demografii. Będą w stanie wskazać podstawowe procesy demograficzne zachodzące we współczesnym świecie, obejmujące m.in. proces starzenia się ludności, przemiany płodności, procesy migracyjne itp., oraz zinterpretować ich uwarunkowania i konsekwencje.

Warunki wstępne

Wiedza	Ogólna wiedza o procesach ludnościowych
Umiejętności	Wnioskowanie przyczynowo-skutkowe

Kursy	-

Efekty uczenia się

	Efekt uczenia się dla kursu	Odniesienie do efektów kierunkowych
Wiedza	W_01, Ma ogólną wiedzę o umiejscowieniu i znaczeniu socjologii w analizach procesów ludnościowych, zna podstawowe terminy demograficzne oraz podstawową terminologię badawczą.	K_W01
	W_02, Posiada ogólną wiedzę o zmianach zachodzących we współczesnych strukturach demograficznych w Polsce, Europie i na świecie, o ich podstawowych elementach i rządzących nimi prawidłowościach.	K_W02, K_W03
	W_03, Zna najważniejsze teorie demograficzne głoszące poglądy na temat współczesnych zmian w społeczeństwie.	K_W05

	Efekt uczenia się dla kursu	Odniesienie do efektów kierunkowych
Umiejętności	U_01, Potrafi właściwie analizować przyczyny i przebieg złożonych procesów i zjawisk społecznych zachodzących w społeczeństwie polskim i globalnym, wykorzystując właściwe, wyselekcjonowane przez siebie źródła informacji oraz posługując się zdobytą wiedzą teoretyczną i empiryczną z dotychczasowych badań dotyczących zmian demograficznych.	K_U01
	U_02, Potrafi prognozować skutki procesów i zjawisk demograficznych zachodzących w społeczeństwie wykorzystaniem standardowych metod i narzędzi socjologii.	K_U02
	U_03, Potrafi organizować pracę zespołową dla celów realizacji konkretnych zadań z zakresu analizy bądź prognozowania zjawisk i procesów ludnościowych zachodzących współcześnie w Polsce i na świecie.	K_U03

	Efekt uczenia się dla kursu	Odniesienie do efektów kierunkowych
Kompetencje społeczne	K_01, Rozumie znaczenie dyskusji jako podstawowego narzędzia poszukiwań intelektualnych dotyczących najważniejszych zmian ludnościowych; jest człowiekiem doceniającym znaczenie niezależności myślenia oraz krytycznego dystansu wobec opinii własnych i cudzych.	K_K01
	K_02, Potrafi uczestniczyć w przygotowaniu projektów w skali mikrospołecznej i makrospołecznej dotyczących prawidłowości w procesach ludnościowych, uwzględniając różne uwarunkowania, jak chociażby ekonomiczne, kulturowe, społeczne i socjalne.	K_K03
	K_03, Rozumie społeczną funkcję zawodu socjologa w dostrzeganiu, badaniu i analizowaniu zmian demograficznych zachodzących w różnych społeczeństwach.	K_K02

Organizacja – studia stacjonarne												
Forma zajęć	Wykład (W)	Ćwiczenia w grupach										
		A		K		L		S		P		E
Liczba godzin	30			30								

Organizacja – studia niestacjonarne												
Forma zajęć	Wykład (W)	Ćwiczenia w grupach										
		A		K		L		S		P		E
Liczba godzin	15			30								

Opis metod prowadzenia zajęć

W trakcie wykładów omawiane są zagadnienia składające się na zakres przedmiotowy kursu, z wykorzystaniem prezentacji, krótkich materiałów wideo itp. Studenci mają także możliwość uczestniczenia w dyskusji dotyczącej tych zagadnień. W trakcie ćwiczeń studenci wykonują zadania polegające na opracowaniu danych demograficznych, studiów przypadku itp. Realizują projekt polegający na przygotowaniu i zaprezentowaniu piramidy ludnościowej dla wybranej miejscowości/gminy w Polsce oraz opracowują referat w oparciu o zadaną literaturę.

Formy sprawdzania efektów uczenia się

	E – learning	Gry dydaktyczne	Ćwiczenia w szkole	Zajęcia terenowe	Praca laboratoryjna	Projekt indywidualny	Projekt grupowy	Udział w dyskusji	Referat	Praca pisemna (esej)	Egzamin ustny	Egzamin pisemny	Inne
W01	X				X	X	X	X				X	X
W02	X				X	X	X	X				X	
W03	X				X	X	X	X				X	
U01	X				X	X	X	X				X	
U02	X				X	X	X	X				X	
U03	X				X	X	X	X				X	
K01	X				X	X	X	X					
K02	X				X	X	X	X					
K03	X				X	X	X	X					

Kryteria oceny – studia stacjonarne	<p>Na ocenę końcową składają się następujące elementy:</p> <ul style="list-style-type: none"> • aktywny udział w zajęciach, w tym przygotowanie zadań na poszczególne zajęcia (możliwe kolokwium na początku zajęć): 30% oceny końcowej; • wykonanie i zaprezentowanie na zajęciach projektu: „Piramida wieku”, wraz z opisem – 40% oceny końcowej; <p>przygotowanie referatu na podany temat: 30% oceny końcowej</p>
-------------------------------------	---

Kryteria oceny – studia niestacjonarne	<p>Zaliczenie na ocenę</p> <ul style="list-style-type: none"> – wykład (zaliczenie pisemne) - ćwiczenia (referat + prezentacja multimedialna – na podstawie zagadnień wybranych problemów społecznych) <p>Ocena z zajęć:</p> <p>„ndst.” – brak spełnionych przez studenta wymogów merytorycznych</p> <p>„dst” – wymogi spełnione w 25%</p> <p>„db” – wymogi spełnione w 50%</p> <p>„bdb” – wymogi spełnione w 75%</p>
--	---

Uwagi

Zajęcia prowadzone stacjonarnie lub on-line

Treści merytoryczne (wykaz tematów)

1. Ludność świata – podstawowe dane demograficzne (roz rozmieszczenie, struktura, tendencje w zakresie rozwoju charakterystyki demograficznej ludności świata).
2. Źródła danych o ludności (ze szczególnym naciskiem na spisy ludności – wyjątkowość na tle innych badań społecznych, sposoby realizacji, zakres danych gromadzonych w spisach itp.; istota metody pełnej i reprezentacyjnej).
3. Analiza poprzeczna i wzdłużna, konstrukcja miar demograficznych.
4. Analiza rozrodczości – podstawowe pojęcia i miary; tendencje w zakresie rozrodczości w Polsce po II wojnie światowej i na świecie; uwarunkowania rozrodczości.
5. Koncepcja T. Malthusa. Maltuzjanizm i neomaltuzjanizm.
6. Przejście demograficzne (pierwsze i drugie) – istota i uwarunkowania.
7. Analiza umieralności – podstawowe pojęcia i miary; charakterystyka wzorów umieralności (m.in. według przyczyn) w Polsce, tendencje międzynarodowe; uwarunkowania umieralności. Przejście epidemiologiczne.
8. Małżeństwo i rodzina – znaczenie dla analizy demograficznej. Podstawowe tendencje dotyczące procesu zawierania i rozpadu małżeństw współcześnie.
9. Migracje międzynarodowe – uwarunkowania i konsekwencje.
10. Migracje w Polsce po roku 1989 – kierunki, rozmiary, uwarunkowania i konsekwencje.
11. Struktura ludności według wieku i płci – podstawowe miary; piramida ludności jako narzędzie analizy struktury według wieku i płci; uwarunkowania i skutki.
12. Istota współczesnych zmian klimatu i ich wpływ na społeczeństwa.
13. Rozwój liczby ludności w kontekście dostępnych zasobów. Głód i niedożywienie na świecie.

Wykaz literatury podstawowej

Materiały źródłowe:

- Rocznik Demograficzny 2021, Warszawa, GUS
- Rocznik Statystyczny 2021, Warszawa, GUS
- Strona internetowa Głównego Urzędu Statystycznego (www.stat.gov.pl), Eurostatu, ONZ i OECD, Ośrodka Badań nad Migracjami (www.migracje.uw.edu.pl)
- <https://www.gapminder.org/>

Podręcznik:

- Okólski Marek, Fihel Agnieszka. 2012. *Demografia. Współczesne zjawiska i teorie*. Warszawa: Scholar.

Literatura do referatów:

- Rosling, Hans. 2018. *Factfulness. Dlaczego świat jest lepszy, niż myślimy, czyli jak stereotypy zastąpić realną wiedzą*. Warszawa: Media Rodzina.
- Krywult-Albańska, Małgorzata. 2013. Powszechne spisy ludności na przykładzie wybranych państw: aspekty metodologiczne. *Politeja*, 26, s. 275-290.
- Szukalski, Piotr. 2006. Zagrożenie czy wyzwanie - proces starzenia się ludności. W: *Polityka Społeczna*, 9, s. 6-9.

Wykaz literatury uzupełniającej

- Fihel, Agnieszka. 2015. Wpływ czasowych migracji zagranicznych na perspektywy demograficzne Polski. *Wiadomości Statystyczne*, 7 (650), s. 74-89.
- Fihel, Agnieszka; Kielkowska, Marta; Radziwinowiczówna, Agnieszka. 2017. Determinanty spadku płodności w Polsce – próba syntezy. *Studia Demograficzne*, 2(172)
- Górny, Agata; Kołodziejczyk, Katarzyna; Madej, Karolina; Kaczmarczyk, Paweł. 2019. Nowe obszary docelowe w migracji z Ukrainy do Polski. Przypadek Bydgoszczy i Wrocławia na tle innych miast. CMR Working Papers 118(176), [online:] <http://www.migracje.uw.edu.pl/publikacje/nowe-obszary-docelowe-w-migracji-z-ukrainy-do-polski-przypadek-bydgoszczy-i-wroclawia-na-tle-innych-miast>
- GUS 2018. Cudzoziemcy na krajowym rynku pracy w ujęciu regionalnym. Warszawa: Główny Urząd Statystyczny. [online:] https://stat.gov.pl/files/gfx/portalinformacyjny/pl/defaultstronaopisowa/6149/1/1/cudzoziemcy_na_krajowym_ryнку_pracy_w_ujęciu_regionalnym-raport.pdf
- Holzer J.Z.: *Demografia*, Warszawa 2003
- Krywult-Albańska, Małgorzata. 2012. Spis powszechny jako źródło informacji o ludności. *Studia Socjologiczne*, 4, s. 87-107.
- Krywult-Albańska, Małgorzata. 2014. Wzrost demograficzny a perspektywy wyżywienia ludności świata : zarys problemu. *Studia Sociologica*, z. 6, vol. 2, s. 156-171.
- Matysiak, Anna (red.). 2014. *Nowe wzorce formowania i rozwoju rodziny w Polsce. Przyczyny oraz wpływ na zadowolenie z życia*. Warszawa: Scholar
- Okólski, Marek. 2010. Wyzwania demograficzne Europy i Polski. *Studia Socjologiczne*, 4(199), s. 37-78.
- Oręziak, Leokadia. 2012. *OFE w Polsce – produkt ekspansji globalnych instytucji finansowych*. „Polityka Społeczna”, nr 11-12.
- Szlendak, Tomasz. 2010. *Socjologia rodziny*. Warszawa: PWN. (fragmenty)
- Szukalski, Piotr. 2014. Charakterystyka związków kohabitacyjnych we współczesnej Polsce. *Wiadomości Statystyczne*, 8 (639), s. 62-74.
- Szukalski, Piotr. 2015. Przestrzenne zróżnicowanie dzietności w Polsce. *Wiadomości Statystyczne*, 4 (647), s. 13-27.
- Ślusarczyk Magdalena, Słany Krystyna. 2016. Demograficzne i socjologiczne implikacje wyjazdów z Polski. Dyskusja na bazie wyników Narodowego Spisu Powszechnego z 2011 roku. *Studia Migracyjne – Przegląd Polonijny*, 1(159), s. 127-150.

Bilans godzinowy zgodny z CNPS (Całkowity Nakład Pracy Studenta) – studia stacjonarne

liczba godzin w kontakcie z prowadzącymi	Wykład	30
	Konwersatorium (ćwiczenia, laboratorium itd.)	30
	Pozostałe godziny kontaktu studenta z prowadzącym	
liczba godzin pracy studenta bez kontaktu z prowadzącymi	Lektura w ramach przygotowania do zajęć	30
	Przygotowanie krótkiej pracy pisemnej lub referatu po zapoznaniu się z niezbędną literaturą przedmiotu	30
	Przygotowanie projektu lub prezentacji na podany temat (praca w grupie)	25
	Przygotowanie do egzaminu/zaliczenia	30
Ogółem bilans czasu pracy		175
Liczba punktów ECTS w zależności od przyjętego przelicznika		5

Bilans godzinowy zgodny z CNPS (Całkowity Nakład Pracy Studenta) – studia niestacjonarne

liczba godzin w kontakcie z prowadzącymi	Wykład	15
	Konwersatorium (ćwiczenia, laboratorium itd.)	30
	Pozostałe godziny kontaktu studenta z prowadzącym	30
liczba godzin pracy studenta bez kontaktu z prowadzącymi	Lektura w ramach przygotowania do zajęć	40
	Przygotowanie krótkiej pracy pisemnej lub referatu po zapoznaniu się z niezbędną literaturą przedmiotu	10
	Przygotowanie projektu lub prezentacji na podany temat (praca w grupie)	20
	Przygotowanie do egzaminu/zaliczenia	30
Ogółem bilans czasu pracy		175
Liczba punktów ECTS w zależności od przyjętego przelicznika		7